

Cordula van Haersma Buma

Kennisteam Schoolweigering

‘Je hebt elkaar ongelooflijk hard nodig’

Een groot feest van herkenning. Dat is het Kennisteam Schoolweigering voor Marije Brouwer-Borghuis en Cordula van Haersma Buma. De meer dan honderd professionals die inmiddels lid zijn van dit Kennisteam leren ook erg veel van elkaar. ‘We hoeven echt niet allemaal zelf het wiel uit te vinden.’

Voor ouders, docenten, hulpverleners en overige professionals zoals de leerplichtambtenaar, is het omgaan met schoolweigeraars te vergelijken met balanceren op een dun koord. Het ene moment trap je op de rem, het andere moment geef je wat meer gas om moeilijke en spannende zaken weer aan te kunnen gaan. De samenwerking tussen alle betrokkenen luistert nauw.

Cordula van Haersma Buma kan het alleen maar beamen. In haar praktijk ziet ze veel jongeren die om wat voor reden dan ook (langdurig) niet naar school gaan. “Je moet zo’n probleem met z’n allen aanpakken”, zegt de orthopedagoog-generalist en cognitief gedragstherapeut. “Ik ga altijd heel snel met de school en ouders om de tafel. Ik probeer een gezamenlijk plan te maken waar iedereen zich verantwoordelijk voor voelt. Want alleen dan kun je succesvol zijn.”

Reusachtige berg

Bovenstaande biedt slechts een klein inkijkje in de complexe wereld van schoolweigeraars (zie kader), een wereld van jongeren die te kampen hebben met angst, stress, spanningen en somberheid. En die allemaal één ding gemeen hebben: de drempel om naar school te gaan is zo hoog dat je in plaats van een drempel beter kunt spreken van een reusachtige berg die bij de gedachte aan school

voor hun geestesoog opdoemt.

Brouwer-Borghuis en Van Haersma Buma houden zich al jaren met deze problematiek bezig. Ze ontmoetten elkaar in het Kennisteam Schoolweigering, een netwerk voor professionals dat Brouwer-Borghuis zo’n vijf jaar geleden samen met drie anderen¹ heeft opgezet en waarvan zij ook voorzitter is. “Als professionals kun je ongelooflijk veel van elkaar leren in zo’n netwerk. Het is één groot feest van herkenning en er is een enorme *eager* om kennis te delen.”

Voor Van Haersma Buma biedt het Kennisteam, waarvan ze sinds het begin actief lid is, veel voordelen. “Je kunt echt even diep in de materie duiken. Er zijn zowel wetenschappers als professionals uit onderwijs en hulpverlening lid, dus het is prettig om al die perspectieven mee te krijgen. Daarnaast vind ik de informele gesprekken ook fijn.”

Brouwer-Borghuis noemt het vooral een inhoudelijk kennisteam. “We zijn minder bezig met protocollen en procedures, het gaat ons echt om de kennisontwikkeling in uitwisseling tussen praktijk en onderzoek. Sinds de oprichting krijgen we steun van het Landelijk Expertise Centrum Speciaal Onderwijs. Vanaf 2021 heeft het Nederlands Jeugdinstituut dit overgenomen.”

Vierkante millimeter

Over het huwelijk tussen onderwijs en hulpverlening wordt in het Kennisteam regelmatig van gedachten gewisseld. Brouwer-Borghuis: “Ik zit aan de onderwijskant en Cordula aan de kant van de hulpverlening. Die samenwerking is cruciaal. Je hebt elkaar ongelooflijk hard nodig bij deze doelgroep, het is echt werken op de vierkante millimeter. Zo wordt de terugkeer naar school vaak tot in de kleinste details uitgedacht, waarbij het uitgangspunt is om de drempels voor jongeren zoveel mogelijk te verlagen. Denk aan het vooraf doorspreken hoe de tijd op school er precies uit zal zien en wat er tegen klasgenoten gezegd gaat worden. Het is noodzakelijk om het daar heel concreet met elkaar - behandelaar, onderwijs en ouders - over te hebben. Binnen het kennisteam kun je de expertise-ontwikkeling rondom zo’n thema gezamenlijk doen, waardoor je als professional niet zelf het wiel opnieuw hoeft uit te vinden. Bovendien ontstaan er door die kennisontwikkeling ook weer nieuwe onderzoeksvragen voor de wetenschap.”

“Als je hoort hoe je collega’s het aanpakken, kun je in de positieve zin goede ideeën bij elkaar weghalen”, vult Van Haersma Buma aan. “We zijn nu bijvoorbeeld met een klein clubje bezig om onze trainingen voor ouders meer structuur te geven. Door inzicht te geven in elkaars training, kun je je eigen aanpak weer verbeteren.”

Schoolaanwezigheid

Inmiddels telt het Kennisteam Schoolweigering ruim honderd leden. En zoekt het steeds vaker de aansluiting met The International Network for School Attendance (INSA), zodat ook op internationaal niveau kennisuitwisseling kan plaatsvinden.

Brouwer-Borghuis: “Het interessante aan het internationale perspectief is dat bepaalde thema’s universeel zijn, maar er ook verschillen zijn. In veel andere landen is er bijvoorbeeld zicht op de totale schoolaanwezigheid van jongeren en is een criterium voor chronisch schoolverzuim vastgesteld. In Nederland hebben we die data vaak niet, maar worden de cijfers over geoorloofd en ongeoorloofd schoolverzuim apart gerapporteerd. Volgens ons heeft het veel voordelen om meer in termen van totale schoolaanwezigheid te denken. In de regio waar ik werk, nemen we dit nu ook steeds meer als uitgangspunt. Ik merk dat zowel scholen als andere professionals positief reageren. Het gaat dan minder over thuiszitters en meer over het vergroten van de schoolaanwezigheid voor alle jongeren.”

Want dat is uiteindelijk het doel: zorgen dat ieder kind de kans krijgt om voorbereid te worden op de maatschappij. Van Haersma Buma: “Geen enkele jongere gaat voor de lol niet naar school, er zijn altijd diepere oorzaken voor het verzuim aan te wijzen. Als een kind even niet op het juiste spoor zit, dan moeten we ervoor zorgen dat hij of zij wél weer op dat spoor komt. Daarbij mogen we nooit opgeven.”

tekst: Raymond Krul

What’s in a name?

‘Schoolweigering’ is de gangbare term in de wetenschap, maar stuit regelmatig op weerstand bij ouders en professionals, zegt Marije Brouwer-Borghuis. “Het is van belang je hier bewust van te zijn en de term goed toe te lichten. De term *weigering* duidt op het gedrag dat jongeren laten zien wanneer zij de stap naar school niet kunnen maken, zoals in bed blijven liggen of zichzelf opsluiten op de wc. Maar het betekent niet dat een jongere niet naar school wil.” Schoolweigeren is dus iets anders dan thuiszitten. En ook iets anders dan spijbelen.

De gangbare wetenschappelijke definitie van schoolweigering vind je hier: <https://insa.network/research/current-projects> De definitie staat bij INSA projects, ‘Weten Wat Werkt’-onderzoek.

Marije Brouwer-Borghuis werkt op dit moment samen met David Heyne aan een onderzoek dat voortkomt uit het Kennisteam Schoolweigering. Uit informatie en interviews over 21 projecten hopen zij te kunnen concluderen wat werkzame factoren zijn bij deze problematiek.

Marije Brouwer-Borghuis

Meer weten over Kennisteam Schoolweigering of interesse om je aan te sluiten? Mail dan met Marije Brouwer-Borghuis: m.brouwer@swv2301.nl. Professionals in de regio Haaglanden kunnen ook bij Cordula van Haersma Buma terecht: cordula.buma@ziggo.nl.

Meer informatie over het internationale netwerk INSA: www.insa.network.

¹ David Heyne, associate professor Universiteit Leiden, Jan Vermue, directeur at.groep Zorg en Corine van Helvoirt, destijds verenigingsmanager van LECSO.